

Юлія Цирфа

Смислове поле зовнішньополітичної ідентичності: концепт феномену та його сутнісний вимір

У статті проаналізовано дихотомію підходів до вивчення індивідуальних та групових (колективних) ідентичностей. Доведено, що внаслідок поживлення міжнародних інтеракцій і поглиблення глобалізаційних процесів ключового значення набуває колективна ідентичність спільнот, одним із різновидів якої можна вважати політичну ідентичність, а у випадку акторів міжнародних відносин, котрі під час діяльності на міжнародній арені втілюють чітко визначену зовнішньополітичну лінію, – їх зовнішньополітичну ідентичність. Визначено сутність зовнішньополітичної ідентичності акторів міжнародних відносин як окремої категорії науки про міжнародні відносини. Обґрунтовано існування зовнішньополітичної ідентичності як невід'ємної характеристики державних та наддержавних акторів міжнародних відносин, які послуговуються офіційними курсами зовнішньої політики.

Ключові слова: зовнішньополітична ідентичність, наддержавна зовнішньополітична ідентичність, колективне «Я», зовнішні «Інші»

Постановка наукової проблеми та її значення. Протягом усього періоду дослідження концепту ідентичності цей феномен поставав об'єктом теоретизування в рамках різних соціально-гуманітарних наук, хоча постулати останніх у контексті його вивчення вироблялися фактично незалежно, майже не маючи спільних точок дотику. Однак, починаючи з другої половини ХХ ст., дослідження ідентичності спрямовуються переважно в спільне русло, надаючи цій категорії як індивідуальних, так і групових характеристик. Із часом останні постають у якості ключового параметра для визначення ідентичності, адже інтенсифікація процесів глобалізації, активізація крос-культурних взаємодій і поступове стирання кордонів соціально-економічного розмежування спільнот призводять до виникнення особистості нового типу – так званого «космополітично орієнтованого» індивіда, поведінка та соціальне значення якого (а, відтак, і його ідентичність) первинно детермінуються ареалом його існування, тобто сутністю й визначальними рисами окремих груп чи спільнот. Займаючи первинну позицію стосовно індивіда, останні поступово перетворюються на основний об'єкт досліджень у межах соціально-гуманітарних наук (наприклад антропології, політичної теорії чи соціології міжнародних відносин), що, відповідно, надає особливого значення й процесу вивчення їхніх (групових) ідентичностей.

Для цієї статті особливо значущим є розгляд феномену ідентичності в рамках політичного знання, уключаючи науку про міжнародні відносини, а також можливість співвіднесення політичної та, передусім, зовнішньополітичної ідентичностей суб'єктів з іншими рівнями ідентичності індивіда, групи чи певної спільноти.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Висвітлення проблем теоретизування щодо феномену зовнішньополітичної ідентичності простежуємо в роботах зарубіжних учених: М. Братера, Г. Брейквелл, А. Вендта, Д. Кемпбелла, Р. Козловскі та Ф. Краточвіла, П. Нанц, І. Нойманна, Т. Ріссе-Каппена, С. Хантінгтона й ін. Серед дослідників пострадянського простору на увагу заслуговують праці М. Козловеця та Н. Ковтун, Л. Нагорної, І. Тимофєєва.

Мета та завдання статті полягають у тому, щоб на основі теоретичного доробку соціально-гуманітарного знання охарактеризувати політологічний аспект концепту ідентичності, виокремивши зовнішньополітичну ідентичність як одну з категорій науки про міжнародні відносини й визначивши її зміст і сутність.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зважаючи на наявність двох основних форм ідентичності, остання може визначатися як індивідуальне та/або колективне відчуття, котре виникає на основі визначених характеристик певної спільноти. Із наукового погляду, ці різновиди ідентичності постають у формі персонального чи соціального феномену. Персональна ідентичність уключає індивідуальні характеристики суб'єкта, сформовані на основі сприйняття останнього з боку визначеного «Іншого». На противагу їй, соціальна ідентичність виникає на тлі усвідомлення окремими індивідами наявності визначеної групи, із якою вони можуть бути ідентифіковані та в подальшому брати участь у її формуванні.

Мультиплікативні характеристики ідентичності докладно розглядаються в роботах С. Хантінгтона, на думку якого ідентичність виступає самосвідомістю індивіда чи групи. Дослідник виділяє кілька ключових моментів у розумінні цього феномену. По-перше, ідентичність як така властива як індивідам, так і групам. При цьому, набуваючи ідентичності, індивіди можуть змінити її винятково в межах окремих груп. Групова ідентичність є більше фіксованою, аніж ідентичність індивідів. По-друге, ідентичність є сконструйованою. Люди формують власні ідентичності відповідно до їхніх бажань, необхідності чи умов своєрідного тиску. По-третє, установа певних ідентичностей відбувається на основі наявності бажання певного індивіда чи групи, але вони, в будь-якому разі, є результатом взаємодії цієї особи чи групи з іншими людьми або групами. По-четверте, значення альтернативних ідентичностей індивіда чи групи ситуативне. По-п'яте, індивіди та, меншою мірою, групи володіють плюралістичними ідентичностями («кровними», територіальними, економічними, культурними, політичними, соціальними й національними), які доповнюють одна одну або ж перебувають у стані конфлікту. Лише екстремальні соціальні ситуації можуть різко змінювати чи тимчасово усувати всі групові ідентичності, акцентуючи увагу на найважливішій із них [4, с. 50–55].

Згідно з твердженням М. Братера, ідентичність може бути класифіковано в межах трьох категорій: персональної, соціальної та політичної ідентичностей [6, с. 20]. Г. Брейквелл доводить, що персональна ідентичність, формуючись на основі персональних характеристик індивіда, тісно пов'язана з його сімейною приналежністю. Соціальна ідентичність визначається через уключення індивіда до складу так званих «безальтернативних» расових, гендерних чи суспільних соціальних груп [5, с. 27]. Політична ідентичність індивіда залежить від його базового відчуття приналежності до певної політичної групи чи структури, котре може стосуватись ідентифікації індивіда з окремою державою (громадянська ідентичність), нацією (національна ідентичність) чи комбінацією останніх у межах окремої інституціоналізованої форми держави-нації [5, с. 28]. У цьому випадку йдеться про макросоціальне співвіднесення особистості, адже суб'єкт закономірно розпочинає виявлення своєї приналежності з малих і роздроблених структур мікросоціального середовища (сім'я, друзі, трудовий колектив тощо), поступово доходючи до макросоціальних характеристик (гендерне, мовне, культурне, етнічне, релігійне, цивільне, соціально-статусне, географічне, регіональне, ідеологічне, економічне, політичне співвіднесення). Маючи групову природу, політична ідентичність стирає розмежувальні кордони між наявними соціальними та персональними ідентичностями. Відповідно, цей феномен може бути охарактеризований як набір соціальних та політичних цінностей і принципів, котрі визнаються окремою групою чи під час застосування яких члени цієї групи здатні виробити об'єднавче «Ми»-відчуття єдиного політичного колективу або спільноти, котре до того ж отримало визнання з боку інших суб'єктів політичного процесу.

Згідно з поглядами І. Нойманна, концепт політичної ідентичності легітимізує теоретизування щодо діяльності людських спільнот на світовій політичній арені, надаючи їм онтологічного статусу та визначаючи шляхи конституювання й підтримання їхніх «Я», тобто способи конструювання та континуїтет останніх [10, с. 139]. Маючи соціальну природу, ідентичність постає процесом, котрий зазнає змін, трансформується чи взагалі може припинити існування. Більше того, ідентичності характеризуються мультиплікативністю та ексклюзивністю, адже можуть змінюватися залежно від обставин, уподібнюючись життєвому досвіду індивіда.

У принципі, у рамках теорії міжнародних відносин концепт ідентичності набуває особливого значення в період активної деколонізації країн «третього світу» (1960-ті роки) та під час постбіполярного становлення нової системи міжнародних відносин, адже первинно «політика ідентичності» асоціюється із певного виду «самостверджувальною» політичною практикою народів, етнічних груп та окремих меншин, котрі стають причиною каузальних змін у процесі вироблення загальнодержавних політичних курсів. У ці історичні періоди підвищується рівень конфліктності відносин між представниками цих угруповань, інтереси яких стикаються на етнічному, релігійному й національному рівнях. Але з розпадом Радянського Союзу та, як наслідок, зникненням із міжнародної авансцени одного з ключових носіїв ідеологічних основ ідентичності, національні й етнічні аспекти самовизначення набувають рис ключових чинників ідентифікації соціальних груп.

Відповідно, поширення набуває конструювання так званих «колективних ідентичностей», котрі ґрунтуються на відчутті приналежності до певної соціальної групи на зразок етносу чи нації, базовим для якого виступає усвідомлення групового «Ми» та, відповідно, вибудовування колективної свідо-

ності. Остання сприяє реалізації процесу визначення групової приналежності (членства) / відстороненості індивіда, в основі яких лежить сприйняття спільного колективного соціального проекту. Згідно з тлумаченням П. Нанц, колективна ідентичність є виразом ідентифікації індивіда чи самокатегоризації останнього як члена окремої групи [9, с. 293]. Крім того, колективна ідентичність спирається на спільність позицій усіх членів окремої групи щодо визначення певних уявлень та поведінки, котрі мають диференціювати їх від членів інших соціальних колективів. Колективні ідентичності набувають соціальної потужності через запровадження окремої категорії «Ми», котра забезпечує належний рівень соціального сприйняття й визнання окремих індивідів, адже ступінь соціальної згуртованості першочергово визначається усвідомленням окремими індивідами їхньої приналежності до певної групи та, як наслідок перманентного захисту останньої через підтримку й утілення ідеї такої приналежності. Тому колектив, котрий *a priori* сповідує концепцію «Ми»-існування, зазвичай доводить більшу продуктивність своїх дій і має вищу здатність до їх реалізації [9, с. 294–295].

А. Вендт визначає колективну ідентичність як відчуття приналежності індивіда до певної групи, котре сприяє формуванню інтересів суб'єктів щодо захисту власної культури, адже в процесі конструювання цієї ідентичності відбувається переосмислення розмежувальних ліній окремого «Я» та «Інших» задля конституювання спільної внутрішньогрупової ідентичності [12, с. 337]. Згідно з твердженням І. Нойманна, колективна ідентичність виступає в ролі відносин між двома людськими колективами, котрі допомагають підтримувати безперервний зв'язок між окремим колективним «Я» і його «Іншими» [10, с. 130].

Теоретизуючи щодо наявності колективної внутрішньогрупової ідентичності в межах окремої держави, А. Вендт резюмує, що в основі будь-якого державного утворення обов'язково перебуває окремий соціальний конструкт, однак усе ж держава залишається унітарною, адже послуговується єдиною ідентичністю. Відповідно, фокусуючи свою увагу на змінах державної ідентичності, дослідник розмежовує поняття «соціальної» та «корпоративної» ідентичності держави. Корпоративна ідентичність передбачає наявність самоорганізаційних якостей, котрі здатні конституювати індивідуальність актора. Соціальна ідентичність держави виступає тим певним набором уявлень, придатних для визначення актором атрибутивних рис власного «Я» за умови статусного позиціонування «Інших» у вигляді окремих соціальних об'єктів. Соціальні ідентичності чи ролі суб'єктів міжнародних відносин виникають і продовжують існувати в тісному взаємозв'язку з «Іншими», тобто на основі реалізації їхніх зовнішньополітичних курсів та відповідної структуризації взаємин на світовій політичній арені [12, с. 340–343]. Тому запропонована А. Вендтом категорія соціальної ідентичності держави за своєю природою може вважатися явищем, вибудовуваним на ґрунті реалізації зовнішньої політики цього суб'єкта, а відтак – його зовнішньополітичною ідентичністю.

На думку Д. Кемпбелла, держава не має жодної онтологічної якості, окрім здійснення певних актів, котрі можуть конституювати її реальність. Відповідно, суверенний статус держави, яким вона послуговується, реалізуючи власну стратегію в межах світового політичного простору, формується завдяки існуванню дискурсу її первинної стабільної ідентичності. Ідентичність будь-якої держави має визначатися як чітко конституюваний у часі феномен, вироблений на основі «стилізованої повторюваності дій актора», ключовим для якого виступає не первинний акт його діяльності, а регульований процес згаданої повторюваності [7, с. 10]. У принципі, зміст такої «стилізованої повторюваності дій актора» найкраще проглядається під час дослідження його зовнішньої політики й артикуляції наявних екзогенних небезпек. Відповідно, ідентичність держави може виступати складовою частиною зовнішньої політики, під час реалізації якої актором визначаються норми його майбутньої поведінки на міжнародній арені та відбувається оцінка наявних загроз, що, зі свого боку, становить основу для процесу конструювання зовнішньополітичної ідентичності актора як окремої характеристики суб'єктності останнього [7, с. 11].

Для дослідження зовнішньої політики використовують концепт ідентичності, адже розуміння того, як держава сприймає власну ідентичність і свої відносини з іншими суб'єктами в міжнародному середовищі, є інструментом, здатним як пояснити, так і певною мірою передбачити поведінку цієї держави.

Згідно з позицією І. Тимофєєва, зовнішньополітична ідентичність держави може розумітися як сукупність уявлень про державу, її роль і місце у світі, які формуються через співвіднесення останньої з іншими державами та політичними спільнотами (актуальними «Іншими») в межах логіки

опозиції «Ми» – «Вони», а також через маркування її кордонів, здебільшого символічних. Емпірично ці уявлення фіксуються, насамперед, на рівні зовнішньополітичних доктрин держави, виступів і публікацій державних діячів, що мають доктринальний характер. Адже саме державні доктрини часто виступають «золотою серединою» версій ідентичності різних політичних акторів, громадської думки й експертного середовища, котрі виникають у процесі внутрішньосупільного розвитку держави [3, с. 34–35].

Однак на сучасному етапі становлення міжнародних відносин важливого значення набувають інші різновиди ідентичностей, вибудовування котрих, по суті, також може ґрунтуватися на реалізації зовнішньополітичних курсів держав, проте на основі конвергенції останніх, тобто мультиплікативних варіацій поєднання таких курсів із метою реалізації спільного для цих держав інтересу й, відповідно, вироблення нового типу наддержавної ідентичності.

М. Козловець та Н. Ковтун підкреслюють, що сьогодні вироблення ідентичностей окремих спільнот може бути також зумовлене економічною й політичною інтеграцією певних країн у межах визначеного макрорегіону, оскільки цей процес впливає на формування нових, наддержавних, групових утворень (наприклад країни Центрально-Східної Європи, Північної Європи тощо), котрі, зі свого боку, потребують вироблення нових типів ідентичності [2, с. 42].

На думку Т. Ріссе-Каппена, міжнародні інституції, засновані в результаті налагодження процесів інтеграції, також являють собою окремі соціальні середовища, тому участь у таких інституціях сприяє подальшій соціалізації держав [11, с. 183]. Зі свого боку, Р. Козловські та Ф. Краточвіл зазначають, що конструктивістська програма досліджень розглядає такі міжнародні інституції, по-перше, як елементи стабільності певної міжнародної системи, по-друге – як стратегічні змінні, використовувані під час аналізу трансформаційних процесів цієї системи. На думку науковців, інституції перебувають у процесі постійного переформатування, котре постає наслідком практичної діяльності акторів, однак, зі свого боку, інституції відіграють основоположну роль у конституюванні самих акторів. Причому інституції не мають змоги змінити поведінкову лінію актора, проте можуть суттєво вплинути на вироблення пріоритетів та ідентичності останнього [8, с. 815]. На думку А. Вендта, міжнародна інституція за своєю природою є стабільним набором ідентичностей та інтересів, адже процес інституціоналізації, передусім, виконує функцію інтерналізації нових ідентичностей та інтересів акторів [12, с. 399]. Відповідно, представники конструктивістського підходу розглядають наддержавні структури як такі, що мають вагомое значення в процесі розвитку міжнародних відносин і соціальної сфери існування їхніх суб'єктів, адже вони спроможні виробляти новий, інтегрований тип ідентичності, котрий впливає на налагодження інтеракцій цих акторів з іншими суб'єктами світового політичного простору. У принципі, своєрідна «легітимізація» цієї ідентичності, тобто її сприйняття та визнання з боку інших акторів міжнародних відносин, за аналогією з державою може відбуватися методом офіційного проголошення зовнішньополітичного курсу наддержавної структури. Однак сьогодні офіційно визначений спільний зовнішньополітичний курс, котрий реалізується в процесі діяльності, змінюється й трансформується залежно від коректив світової політичної кон'юнктури, та, як наслідок, визнається з боку інших акторів міжнародних відносин, притаманний єдиній політично інтегрованій наддержавній структурі – Європейському Союзу. Вибудовуючи та впроваджуючи спільну лінію зовнішньої політики й політики безпеки, принципи розробки та реалізації котрої первинно затверджено Маастрихтським договором «Про Європейський Союз» від 1 листопада 1993 р. [1], цей актор послуговується єдиною зовнішньополітичною ідентичністю, котра не суперечить, однак і не виступає в ролі «замінника» власної зовнішньополітичної ідентичності його держав-членів. Тобто в цій ситуації зовнішньополітична ідентичність наддержавного актора може бути визначена як існування своєрідного колективного «Ми»-відчуття, вибудовування колективної свідомості приналежності й визнання фіксованого зв'язку держав та їхніх суспільств із певною групою, яка характеризується наявністю спільних ідентитетів ендогенного спрямування, виступає окремим елементом системи міжнародних відносин і, отже, забезпечує конструювання власної ідентичності на основі налагодження інтеракцій з іншими суб'єктами світового політичного простору, сприйняття та визнання яких постають, відповідно, екзогенними чинниками формування її ідентичності.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, зважаючи на суб'єктний склад носіїв зовнішньополітичної ідентичності, ця категорія може бути визначена як сприйняття держави чи наддержавного актора, їхньої ролі та значення в рамках світового політичного процесу з боку інших

учасників останнього, сформоване через аналіз їхньої зовнішньої політики як формалізованої стратегії поведінки в міжнародному середовищі, спрямованої на забезпечення впливу на поведінку інших суб'єктів міжнародних відносин і пристосування до наслідків процесів, що відбуваються в межах певної міжнародної системи.

Звісно, набуття зовнішньополітичної ідентичності визначається наявністю чітко сформованого уявлення суб'єкта щодо його позиції в тій чи іншій ситуації, котра, зі свого боку, дає можливість визначити конкретні інтереси цього суб'єкта та, відповідно, стратегію поведінки останнього й можливість його розрізнення з «Іншими». Однак ідентичність у жодному разі не виступає безапеляційною даністю: перебуваючи в постійному русі, вона набуває контекстуальних характеристик відкритого процесу – комплексної незавершеної «гри» її конструювання. Отже, становлення ідентичності міжнародного актора постає у вигляді безперервного процесу його ідентифікації, що є невід'ємною характеристикою всього періоду існування цього суб'єкта як такого, унаслідок чого потребує постійного детального вивчення.

Джерела та література

1. Treaty on European Union (92/C 191/01) on 1 November 1993 [Electronic resource] // Official Journal of the European Union. – 1992. – 29 July. – P. 191. – Mode of access : <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>
2. Козловець М. А. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації : монографія / М. А. Козловець, Н. М. Ковтун. – К. : ПАРАПАН, 2010. – 348 с.
3. Тимофеев И. Н. Эволюция внешнеполитической идентичности России: конец постсоветского периода? / И. Н. Тимофеев // Пространство и время в мировой политике и международных отношениях : материалы 4 Конвента РАМИ : в 10 т. / под ред. А. Ю. Мельвиля ; Рос. ассоциация междунар. исследований. Т. 2 : Идентичность и суверенитет: новые подходы к осмыслению понятий / под ред. И. М. Бусыгиной. – М. : МГИМО-Университет, 2007. – С. 34–56.
4. Хантингтон С. Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон ; пер. с англ. А. Башкирова. – М. : ООО «Издательство АСТ» ; ООО «Транзиткнига», 2004. – 635, [5] с. – (Philosophy).
5. Breakwell G. M. Identity Change in the Context of the Growing Influence of European Union Institutions / G. M. Breakwell // Transnational Identities / R. K. Herrmann, T. Risse, M. B. Brewer (ed.). – New York : Rowman and Littlefield, 2004. – P. 25–39.
6. Bruter M. Citizens of Europe? The Emergence of a Mass European Identity / M. Bruter. – New York : Palgrave Macmillan Pub., 2005. – 342 p.
7. Campbell D. Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity / D. Campbell. – Minneapolis : University of Minnesota Press, 1998. – 289 p.
8. Koslowski R. Understanding Change in International Politics: The Soviet Empire's Demise and the International System / R. Koslowski, F. V. Kratochwil // International Relations Theory and the End of the Cold War / R. N. Lebow, T. Risse-Kappen (ed.). – New York : Columbia University Press, 1995. – P. 793–822.
9. Nanz P. I. In-between Nations: Ambivalence and the Making of a European Identity / P. I. Nanz // Europe and the Other and Europe as the Other / B. Strath (ed.). – Brussels : P.I.E.-Peter Lang Pub., 2000. – P. 273–305.
10. Neumann I. B. Uses of the Other: The East in European Identity Formation / I. B. Neumann. – Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 1999. – 246 p.
11. Risse-Kappen T. Cooperation among Democracies: The European Influence on US Foreign Policy / T. Risse-Kappen. – Princeton, N. J. : Princeton University Press, 1995. – 250 p.
12. Wendt A. Social Theory of International Politics / A. Wendt. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999. – 429 p.

Цырфа Юлия. Смысловое поле внешнеполитической идентичности: концепт феномена и его сущность. В статье проанализирована дихотомия подходов к изучению индивидуальных и групповых (коллективных) идентичностей. Доказано, что вследствие оживления международных интеракций и углубления глобализационных процессов ключевое значение приобретает коллективная идентичность сообществ, одной из разновидностей которой можно считать политическую идентичность, а в случае актёров международных отношений, которые во время деятельности на международной арене воплощают чётко определенную внешнеполитическую линию, – их внешнеполитическую идентичность. Определена сущность внешнеполитической идентичности актёров международных отношений как отдельной категории науки о международных отношениях. Обосновано существование внешнеполитической идентичности как неотъемлемой характеристики государственных и наднациональных актёров международных отношений, использующих официальные курсы внешней политики.

Ключевые слова: внешнеполитическая идентичность, наднациональная внешнеполитическая идентичность, коллективное «Я», внешние «Другие»

Tsyrfya Yuliya. Substantial Content of the Foreign Policy Identity: Concept of this Phenomenon and Its Nature. This article analyses the dichotomy of approaches to the studying of individual and group (collective) identities. It shows that, in accordance with the revival of international interactions and deepening of the globalization processes, the collective identity of communities has a key importance. The political identity can be considered as one of the varieties of such identity, and in the case of the actors of international relations, which realize clearly defined foreign policy lines while acting on the internationally arena, these are their foreign policy identities. It is defined the nature of foreign policy identity of the actors of international relations as a distinct category of the science of international relations. The article also proves the existence of the foreign policy identity as an integral characteristic of state and supranational actors of international relations which fulfill the official foreign policy courses.

Key words: foreign policy identity, supranational foreign policy identity, collective «Self», external «Others».

Стаття надійшла до редколегії
28.03.2013 р.

УДК 327.8:314.74:327.9(4)

Вікторія Чумакова

Сутнісний аналіз сучасної міграційної політики держави

Проаналізовано наукові роботи зарубіжних і вітчизняних дослідників міграційних процесів, визначено її сутність та основні функції. З огляду на пропоновані трактування наукових позицій щодо міграційної політики та переосмислення цього поняття, подано узагальнене уявлення про значення міграційної політики на сучасному етапі її розвитку. Виявлено, що немало дослідників подають міграційну політику як елемент національної політики, однак на сучасному етапі її слід розглядати як на державному рівні, так і на міжнародному, або поєднуючи ці поняття в одне. Окреслено стратегічні завдання міграційної політики: визначення основних напрямів, принципів і пріоритетів міграційної політики, удосконалення її законодавчого та інституціонального забезпечення, а також механізмів реалізації. Охарактеризовано основні функції міграційної політики в сучасних тенденціях міжнародного розвитку. Визначено функції національної й міжнародної міграційної політики.

Ключові слова: міграційна політика, міжнародна міграційна політика, міграція, еміграція, імміграція.

Постановка наукової проблеми та її значення. Свобода пересування є важливим чинником забезпечення загальних прав людини й громадянина, виступає необхідною умовою реалізації духовних, культурних, ділових та інших потенціалів особистості. Так само міграційна політика будь-якої країни відображає її потенціал та авторитет на міжнародному й внутрішньому рівнях. Відтак однією з умов успішної розбудови сучасної держави є визначення напрямів її міграційної політики спільно з постійним удосконаленням системи державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини. Це зумовлює актуальність дослідження міграційних процесів та основного шляху регулювання цих процесів – міграційної політики, яка стала однією з головних чинників соціального перетворення та розвитку всіх регіонів світу. Аналіз основних тенденцій, з'ясування сутності й визначення основних функцій міграційної політики дає змогу вдосконалити управління міграційними процесами в сучасних умовах.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Міграційним процесам присвячено чимало праць як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед них можна виділити роботи таких науковців, як Б. Горрансон, С. Ф. Денисюк, І. В. Івахнюк, В. А. Іонцев, О. А. Малиновська, Л. Мармора, В. М. Мойсеєнко, Т. П. Петрова, Л. Л. Рибаківський, А. У. Хомра. Однак стрімка динаміка міграційних змін потребує розвитку нових міграційних теорій і наукового обґрунтування сучасної міграційної політики. Щодо цього **актуальними** є аналіз і систематизація моделей міграційної політики та переосмислення на цій основі базових понять міграційної політики.

Мета нашого дослідження – узагальнення основних понять міграційної політики, уточнення її сутності, основних функцій і виокремлення нового бачення цього поняття в сучасних умовах. Відтак **завданнями** роботи є:

- систематизація основних теоретичних підходів до поняття міграційної політики;
- визначення основних функцій міграційної політики;
- визначення поняття міграційної політики в нових сучасних тенденціях.